

Revue Roumaine des sciences sociales—série de sociologie, tome 20
(București, Edit. Academiei, 1976)

Ultimul număr al revistei românești de științe sociale, seria sociologie, ediție bilingvă este dedicat în cea mai mare parte unei problematice devenite tradiționale în cadrul preocupărilor sociologilor din țara noastră: *planificarea și sistematizarea rețelei de așezări umane din România*, în condițiile generate de procesul actual de urbanizare ale cărui coordonate determină multiple schimbări în structura și funcționalitatea arilor teritoriale rural-urbane.

În acest sens, revista publică o serie de studii și dezbateri care oferă — credem — o perspectivă unificatoare asupra mutațiilor care circumscriu actual lumea satului și orașului românesc, perspectivă bazată în cea mai mare parte pe rezultatele unor cercetări concrete, de mai mică sau mai mare amploare, în domeniu. Acest lucru este făcut explicit de către redactorii seriei, în măsura în care propun de la început lectorului o „incursiune” de-a lungul României ultimului deceniu, articolul prof. Manea Mănescu *România anilor '70* oferind din acest punct de vedere repere valide de referință.

Abordând o tematică vastă prin prezentarea globală a dinamismului și ampleror mutații în structura producției materiale, a utilizării raționale a fondurilor naționale de dezvoltare economică și socială, a omogenității dezvoltării economico-sociale a teritoriului, a factorilor ce sporesc rentabilitatea în activitatea economică ca și a strinsei legături între politica internă a României socialiste de perfecționare a vieții economice, sociale și politica externă de participare activă la diviziunea internațională a muncii, articolul se ocupă în final de perspectivele țării noastre la „orizontul anilor '80”, perspective prevăzute în cincinalul revoluției tehnico-științifice care va asigura realizarea societății socialiste multilateral dezvoltate ca și trecerea României spre comunism. Ilustrat de o serie de calcule economice și statistice, de prezentarea dinamicii elementelor care contribuie la edificarea economico-socială, studiul constituie o adevărată „prefață” la articolele care urmează.

Dintre ele o primă grupă tematică este constituită de articolele lui H. H. Stahl, *Planificarea zonelor urban-rurale și dezvoltarea integrată a resurselor umane și naturale*;

Cezar Lăzărescu, *Probleme actuale ale sistematizării teritoriului național și așezărilor umane în România*; Alexandru Bărbat, *Urbanizarea arilor rurale?*; Ion Matei și Mioara Matei, *Sistemele de locuire ca matrice ale dezvoltării sociale a mediului rural și urban*; Dan Bănciu, Iancu Filipescu, Maria Băcănar și Carmen Furtună, *Transformări economice și sociale în trei localități rurale situate în perimetrul unei platforme industriale*.

Întrucât majoritatea studiilor au mai văzut lumina tiparului în cadrul diferitelor reviste de specialitate, în special „Viitorul social”, semnalăm doar câteva dintre principalele idei care alcătuiesc baza lor de referință teoretică și acțiune concretă de realizare.

Astfel, ideea că „se poate dirija în mod rațional dezvoltarea socială a unei zone, a unor orașe și sate, printr-o serie de acțiuni politice (economice, demografice, de amenajare teritorială, culturale etc.)” este susținută de H. H. Stahl prin prezentarea reperelor unui proiect general de cercetare sociologică, capabil să ofere organelor locale realizarea pe teren a indicațiilor conținute în planul de stat cu privire la dezvoltarea vieții sociale a unei zone. Sînt prezentate atît instrumentele de analiză a migrațiilor rural-urbane cît și mijloacele concrete de acțiune zonală.

Această tematică capătă o perspectivă globală la nivelul unei analize integratoare a tendințelor actuale de sistematizare a localităților rurale și urbane din țara noastră, studiul arhitectului Cezar Lăzărescu oferind — pe baza unor date de prognoză aprofundate — multiple criterii de referință. Considerarea metodologică a sistemelor de locuire rurale și urbane ca „matrice care răspund unor necesități diferite în raport cu etapele programelor de dezvoltare” e ilustrată de Ion și Mioara Matei prin prezentarea unor criterii diferențiate și a unei scheme de convergență între acțiunile de implementare industrială și amenajare a teritoriului.

Tendențele de dezvoltare economică și socială a zonelor rurale supuse influențelor platformei industriale, sînt prezentate în articolul semnat de Dan Bănciu, Iancu Filipescu, Maria Băcănar, Carmen Furtună care pornind de la rezultatele unei cercetări sociologice desfășurate în trei localități rurale analizează

integrarea lor funcțională în contextul urban. În cadrul aceleiași preocupări teoretice se încadrează și articolul lui Alexandru Bărbat, care abordând prospectiv tendințele de dezvoltare a zonelor rurale supuse influențelor urbanizării, consideră necesară elaborarea unei noi perspective asupra ruralității care să țină seama de complexitatea schimbărilor actuale de structură a acestor zone.

Printre celelalte studii cu tematică strîns legată de noile aspecte ale procesului de dezvoltare socială a mediului rural și urban se numără cele semnate de: Maria Fulea, *Aspecte ale mobilității populației rurale* (analiza mutațiilor survenite în structura socială a colectivității sătenești în strictă dependență cu transformările structurii resurselor de muncă din producția obștească); Virgil Constantinescu, *Sistemul retribuției pe bază de contract în termenii relației dintre individ și echipă* (considerarea diferitelor nivele și forme privind acordul global, ca reflectare adecvată a organizării interne a muncii în CAP); Ilie Bădescu, *Factori sociali ai zonării producției agricole* (analiza caracteristicilor de structură și dinamică a unor aspecte sociale relevante pentru acțiunea de zonare agricolă); Maria Cobianu, *Corelația strînsă între stimulentele de ordin moral și material și educația socialistă* (abordarea sistemului de nevoi și interese cu referire la cazul concret al activității în agricultura cooperatistă); Dorel Abraham,

Suburbanul — tranziție a ruralului spre condiția urbană (studierea principalelor aspecte prin care zona suburbană a capitalei își relevă funcția de mediere a ruralului spre urban).

O problematică aparte, dar avînd legătură cu tematica implicită a revistei, este tratată în articolul prof. Ion Iordăchel, *Politica ecologică din perspectiva sociologică* care, evaluînd similitudinile și diferențele accepțiilor date în biologie și sociologie mediului ambiant, schițează elementele de bază ale unui posibil demers în ecologie și în acțiunea de protecție a structurii ecosistemice.

De menționat, astfel, unitatea tematică a revistei, tendința de a unifica într-o viziune integratoare (teoretică, metodologică și practică) aspectele relevate de autorii studiilor menționate. Dacă la aceasta mai adăugăm cele două dezbateri, de la rubrica „Viața științifică” asupra activității actuale sociologice românești (articolele semnate de Ștefan Costea, *Problematicele actuale a cercetării sociologice românești* și Ion Drăgan, *Incidențele sociale ale industrializării zonelor rurale*; *Seminarul european de la Pitești*, ca și consistentul set de recenzii și note de lectură dedicate unor apariții recente, putem considera Revista românească de științe sociale (seria sociologie) ca un prestigios „ambasador” editorial capabil să reprezinte cu cinste în străinătate sinteza unor contribuții sociologice românești.

I.B.

Cercetarea sociologică a modului de viață socialist în dezbaterile sociologilor cehoslovaci*

Revista "Sociologický Časopis" nr. 4, 5, 6, 1976

Consolidarea relațiilor de producție socialiste și dezvoltarea economică a țărilor care au trecut la edificarea unei societăți noi, lipsite de exploatare au condus la transformări esențiale în structura socială, la ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, la schimbarea calității vieții acestora.

* J. Filipec, *Umanismul socialist și modul de viață*; M. Hůlaková, *Sistemul de valori al societății socialiste în transformarea vieții* și B. Filipcová, *Crearea modului de viață socialist și schimbările în structura socială de clasă* (nr. 4, 1976). J. Sliva, *Despre orientarea cercetării în perspectivă și condițiile modului de viață socialist*; J. Večerník, *Dinamica diferențierii veniturilor în Cehoslovacia* și J. Vitečková, *Cercetarea bugetului de timp ca instrument al analizei sociale* (nr. 5, 1976) și M. Illner, *Despre posibilitățile de studiere a modului de viață cu ajutorul indicatorilor statistici* (nr. 6, 1976).

De-a lungul anilor în care cercetarea sociologică din țările socialiste s-a dezvoltat și consolidat, problematica modului de viață a stat adeseori în atenția sociologilor ca un reper important în analiza, planificarea și realizarea obiectivelor propuse de socialism în scopul dezvoltării personalității umane.

În spiritul unor preocupări constante devenite tradiție, aspecte ale modului de viață socialist sînt prezente în literatura sociologică din R. S. Cehoslovacia și în anul 1976, în numerele 4, 5 și 6 ale revistei Sociologický Časopis. Întîlnim astfel studii teoretice concentrate pe analiza critică a unora din concepțiile mai frecvente ale ideologiei burgheze contemporane preocupate de salvarea „societății de consum”, interesante studii metodologice precum și rezultate ale cercetărilor concrete efectuate de cercetătorii Institutului de Filozofie și Sociologie din Praga.

Cercetătoarea M. Huláková (*Sistemul de valori al societății socialiste în transformarea vieții*) își concentrează atenția asupra acelui moment al dezvoltării sociale în care interdependența dintre baza și suprastructura unei societăți, în cazul nostru societatea socialistă, determină creșterea activității sociale a masei și în mod expres, a clasei muncitoare ca subiect revoluționar al dezvoltării istorice.

Este analizat astfel, procesul transformării clasei muncitoare care „încetînd să fie o forță de reproducere a ordinii sociale a capitalismului și devenind o forță prin care această ordine este schimbată” în mod revoluționar, sînt create prin propria ei transformare fundamentale unei societăți fără clase. În acest sens, după părerea autoarei, clasa muncitoare își realizează unul din rolurile sale istorice, de creare a modului de viață socialist care în epoca coexistenței pașnice a celor două sisteme sociale contradictorii reprezintă o forță morală și politică activă, un factor mondial de integrare după principiile societății comuniste.

O atenție deosebită este acordată în cadrul articolului, dialecticii interioare a modului de viață, conținutului său complex și dominantelor sale concret istorice și de clasă. Subliniind unitatea modului de viață socialist și faptul că fundamentele sale de valoare sînt pe de o parte mediate și, pe de altă parte, se manifestă diferit și specific la clasele și grupele sociale din societatea socialistă este argumentată complexitatea acestei categorii sociologice care „nu are nimic comun cu multidimensionalitatea mecanică ci este o expresie organică a relațiilor cauzale, de feedback și istoric condiționate care au o sursă comună în dialectica forțelor de producție și a relațiilor de producție”.

Autoarea cehoslovacă susține, în încheiere, ideea după care conținutul și componentele noului mod de viață socialist corespunde unor mecanisme sociale proprii socialismului, expresie a nevoilor obiective ale societății socialiste, nevoi pe care le regăsim atît la „nivelul socializării vieții cît și în ritmul de stăpînire a societății”.

Cu caracter predominant teoretic, studiul cercetătorului J. Filipec, *Umanismul socialist și modul de viață*, începe printr-o analiză critică a citorva din concepțiile de bază ale ideologiei burgheze contemporane și anume a acestora care, în modul lor specific, reacționează critic sau iau apărarea societății postindustriale (R. Aron, D. Bell, H. Horkheimer) recomandînd ca ultimă salvare a omenirii, fie „marele refuz”, fie eliberarea totală a omenirii de orice ideologie, concepție, ea însăși profund ideologică.

După părerea autorului, ideologii burgheze de toate felurile nu izbutesc să conceapă un proiect pozitiv al unei calități mai înalte a vieții umane căutînd esența acesteia în afara omului real, în afara societății și a dezvoltării generale a forțelor umane.

Subliniind interdependența dintre concepția marxist-leninistă asupra omului și a modului său de viață socialist, așa cum se construiește el în etapa contemporană în țările în care clasa muncitoare a luat conducerea politică, autorul studiului arată că tocmai acest proces complex, de edificare a modului socialist de viață „reprezintă mijlocul de verificare în practică și dezvoltare creatoare a concepției revoluționare a lui Marx asupra calităților specifice ale omului și omenirii”, activitatea practică constituindu-se deopotrivă, criteriu al adevărului și mijloc de dezvoltare a științei despre societate și, în același timp, premisă esențială a ridicării calității vieții pe o treaptă superioară.

Modul de viață este considerat de cercetătorul cehoslovac (în spiritul unei tendințe generale împărtășite și de alți cercetători ai Institutului de Filozofie și Sociologie din Praga) drept „un ansamblu complex de activități, prin care oamenii își satisfac și formează în diferite moduri nevoile lor, de relații apărute în această circulație a activităților și nevoilor precum și de valori, norme și idei legate de acestea”. Determinat de caracteristicile socio-economice și politice proprii unei societăți date, modul de viață apare diferit după funcțiile și semnificațiile diferite ale claselor și grupelor sociale existente. În această privință autorul subliniază rolul de pionier ce revine clasei muncitoare în procesul trecerii de la capitalism la socialism și al construirii societății socialiste dezvoltate, al transformării esențiale a calității vieții umane și al edificării unui nou mod de viață socialist.

Complexitatea fenomenului și multitudinea aspectelor pe care acesta le implică, îl determină pe autor să considere ca elemente de bază, fundamentale pentru existența modului de viață, grupul de elemente „nevoi—activități—relații—norme, valori”. În ceea ce privește cercetarea acestui fenomen, în scopul „înțelegerii în profunzime a relațiilor complexe existente între elementele structurii modului de viață”, activitățile sînt considerate o componentă esențială și deosebit de semnificativă.

Considerînd mai importante trei coordonate ale modului de viață: 1. munca; 2. participarea la viața societății, luarea deciziilor la nivelul conducerii proceselor sociale; 3. educația, în sensul însușirii și dezvoltării cunoștințelor științifice și a nevoilor culturale, autorul insistă asupra ideii după care „activitățile și condițiile obiective ale vieții societății sînt cele care reprezintă centrul și dominantă în dimensiunea activă și cognitivă”. În continuare, J. Filipec ne oferă o schemă semnificativă pentru înțelegerea raportului dialectic existent între activități, nevoi și sistemul de valori — componente esențiale ale modului de viață:

concepția despre — nevoi — activități
lume dobândită
prin educație

Pe aceeași linie, a preocupărilor metodologice, de identificare a dimensiunilor esențiale ale categoriei modului de viață și realizare a unor instrumente mai riguroase, necesare cercetării concrete se înscrie și problematica studiului *Despre posibilitățile de studiere a modului de viață cu ajutorul indicatorilor statistici* (M. Illner) din nr. 6 al revistei „Sociologický časopis”.

Continuând studii mai vechi de metodologie (prezentate și la al VIII-lea Congres Mondial de Sociologie de la Toronto), cercetătorul cehoslovac se ocupă, în acest studiu, de operaționalizarea categoriei sociologice — modul de viață, așa cum se constituie el la nivelul claselor și grupelor sociale majore.

Iuind ca punct de plecare definiția dată modului de viață de cercetătorii cehoslovaci B. Filipcová și J. Filipce (la care de altfel ne-am referit) M. Illner este preocupat de operaționalizarea acestei categorii, distingind, pentru început între modelele taxonomice și cele dinamice. În acest sens este sugerată o schemă taxonomică — mai utilă, după părerea autorului, în această etapă a cercetării — bazată pe două dimensiuni ale modului de viață în care combinația componentelor „obiective” și „formale” fac posibil să se definească elementele analitice ale acestuia. Autorul are în vedere în mod deosebit aria condițiilor de viață, a activităților umane și resurselor materiale care vor constitui — după părerea sa — elemente de bază în sistemul indicatorilor statistici ai modului de viață.

Studiul se concentrează asupra sistemului de indicatori ai modului de viață așa cum se impune el în statisticile contemporane, care se bazează pe categoria de activități umane desfășurată în următoarele 13 blocuri: 1. reproducerea biosocială; 2. sănătatea și protecția sa; 3. munca; 4. participarea socială; 5. venitul; 6. consum; 7. locuință și așezare; 8. mobilitate în spațiu; 9. educație; 10. activități culturale; 11. activități recreative; 12. comunicație socială; 13. comportament antisocial.

Dificultățile ridicate de cercetarea modului de viață, necesitatea unor clarificări teoretice dar mai ales metodologice, subliniate adeseori de cercetările concrete, face ca înțelegerea acestei categorii sociologice — deși pe același fond filozofic — să difere de la un cercetător la altul.

Astfel, J. Sliva în articolul *Despre orientarea cercetării în perspectivă și condițiile modului de viață socialist* (nr. 5, 1976) se ocupă de structura acestei categorii sociologice, preocupat să dezvăluie „tendențele noii calități a vieții în socialism”. El încearcă să identifice grupele de bază ale factorilor care afectează dezvoltarea socială multilaterală a

personalității și selectează patru grupe de componente ale modului de viață: munca, viața spirituală, condițiile de viață și relațiile cu colectivul și societatea.

Cercetătorul cehoslovac se ocupă, în continuare de grupele de condiții de natură materială, culturală și instituțională capabile să influențeze dezvoltarea modului de viață socialist.

A doua parte a articolului are în vedere condițiile necesare dezvoltării în perspectivă a personalității umane de tip socialist, ocupându-se de analiza relației dintre timpul de muncă și așa-numitul timp disponibil.

Așa cum apare de la prima analiză, fie ea și superficială, a problematicii abordate de revista cehoslovacă, perfecționarea metodologiei, a tehnicilor de cercetare — în cazul de față specific modului de viață — reprezintă o permanență.

J. Vlčeková (*Cercetarea bugetului de timp instrument al analizei sociale*, nr. 5, 1976) aduce în atenția cititorului o tehnică de cercetare mai puțin utilizată — după părerea autoarei — în țara sa. Contribuția sa în acest studiu este îndreptată tocmai spre virtuțile acestei tehnici a bugetului de timp care constă — spune autoarea — în „trasarea succesiunii complexe, multidimensionale, continue și interdependente a activităților umane pe un interval de timp”. Autoarea subliniază „universalitatea” acestei tehnici de cercetare socială, „procedeele de analiză și testare cantitativă, variată” care fac posibilă înțelegerea activităților în totalitatea lor în corelație cu timpul lor, și o fac să aibă o deosebită importanță și valoare între tehnicile de cercetare ale modului de viață. „Timpul ca o măsură a activității — arată autoarea — indiferent de efectele și de intensitatea sa, este produs și experiență”. Astfel, „contribuția tehnicii bugetului de timp se leagă în primul rând de capacitatea sa de a descrie comportarea grupurilor sociale”, chiar dacă numai în contururile lor de bază, structura și interrelațiile comportamentului precum și caracterul său condiționat.

Privind bugetul de timp ca un instrument de analiză socială, ca o tehnică de cercetare, autoarea studiului subliniază faptul că activitățile sînt purtătorul de cuvînt al conținutului, elementul calitativ al procesului de cercetare și, înțelegerea lor reală ține de calificarea și elaborarea teoretică, de poziția ideologică a autorului care clasifică și interpretează ponderea diferitelor activități, gruparea lor și ceea ce semnifică aceasta. Tehnica bugetului de timp, ca un instrument de cunoaștere a modului de viață, se recomandă prin informațiile pe care le oferă asupra activităților — durata lor, situarea în timp, frecvența de producere a variatelor activități în timp și în cadrul eșantionului, precum

și prin datele privind succesiunea, ordonarea și secvențierea activităților.

Ultimul studiu de referință, cel mai amplu de altfel și cel mai bogat în date concrete, semnat de cunoscuta cercetătoare Blanka Filipcová, situează de la început problematica abordată în perspectivă diacronică și sincronică. Astfel, pornind de la ideea că cercetarea modului de viață „nu poate fi abordată în mod mecanic”... „ca o coincidență temporală directă”, ea insistă asupra faptului că „există o relație cauzală între schimbarea formațiunii socio-economice pe de o parte și schimbările modului de viață”, astfel că relația „implică în mod necesar o distanță temporală, o perioadă de timp în cadrul căreia noile cauze trebuie să dezvolte corespunzător mecanismele care mediază funcționarea lor și numai în mod gradual să implice anumite consecințe mai departe”. Cu alte cuvinte, după părerea autoarei, cercetarea modului de viață face necesară examinarea unui întreg lanț cauzal care să aibă, deopotrivă, în vedere schimbările ordinii sociale, condițiile de viață, modul de viață și individul însuși.

Autoarea arată, pe bună dreptate, că schimbările esențiale produse în viața oamenilor au fost mediate de transformările fundamentale produse de socialism la nivelul structurii de clasă, și a unei omogenizări a condițiilor de viață, precum și, în același timp, a unei diferențieri a modului de viață bazate, în primul rând, pe forme variate de proprietate, pe diviziunea muncii și pe remunerarea conformă cantității și calității muncii.

Ni se pare deosebit de interesant modul în care cercetătoarea cehoslovacă Blanka Filipcová se referă aici la problema omogenizării sociale deși, nu o face decât tangențial. Astfel, procesul transformării modului de viață este analizat în strinsă legătură cu acela al omogenizării condițiilor de viață, a apropierei acestora pentru toți oamenii, pentru toate clasele și straturile sociale, în sensul reducerii diferențierilor de clasă.

În acest sens, omogenizarea condițiilor de viață determină apropierea, omogenizarea chiar, susține autoarea, a variatelor dimensiuni ale modului de viață. „Acest proces — se arată în articol — este cu mult mai complex în domeniul timpului liber și al petrecerii lui, al participării la activități culturale, la sarcini culturale unde supraviețuiesc în mod considerabil și vor supraviețui pentru un lung timp diferențele nu numai interclase ci de asemenea, intraclase. Astfel, pentru transformarea modului de viață, pentru dezvoltarea unor nevoi sociale la un nivel mai înalt, este necesar pe lângă schimbarea condițiilor de viață, a formei mecanismelor individuale de motivație la nivel social, noile relații specifice societății socialiste: relații de muncă, participarea la conducere, noi relații interumane în colectivele de muncă și familiale.

Satisfacerea nevoilor sociale, legate în mod direct de ridicarea calității vieții reprezintă o dimensiune principală a modului de viață, componentă esențială a dezvoltării individuale și sociale în etapa viitoare.

Autoarea exemplifică prin date concrete analiza transformărilor ce au avut loc la nivelul unor componente de bază în modul de viață a principalelor clase sociale din Cehoslovacia, referindu-se, în mod dialectic, deopotrivă la condițiile tot mai apropiate de viață create în noua ordine socială cit și la modul în care aceste condiții sînt folosite de diferitele grupe socio-profesionale în petrecerea timpului liber.

Am prezentat cîteva studii preocupate de abordarea modului de viață socialist, de analiza coordonatelor fundamentale de manifestare a acestuia, de realizarea unei metodologii mai riguroase, studii care constituie un aport substanțial la îmbogățirea punctelor de vedere existente în literatura socialistă pe problemă și contribuții teoretice și metodologice deosebite, de pe poziția teoriei marxist-leniniste, pentru cercetarea modului de viață al societății socialiste.

Argentina Firuță

Problemele sociologiei literaturii în Italia

„*Rivista di Sociologia*” nr. 1-2 1975. Gennaio-Agosto, Roma

Studiile, articolele și intervențiile care alcătuiesc conținutul din „*Rivista di Sociologia*” nr. 1-2 din 1975 prezintă rezultatele unei întâlniri-dezbateri asupra sociologiei literaturii, dezbateri organizată de Comitetul pentru Științe Politice și Sociale în decembrie 1973. Întîlnirea a fost pregătită de Grupul de sociologia literaturii din Roma care activează din 1965, la care au participat titularii cursului de Sociologia literaturii, curs introdus relativ recent în universitățile italiene, sociologi

interesați de problemele sociologiei literaturii, studenți.

Deși este greu de clasificat materialele numeroase publicate în „*Rivista di Sociologia*”, ele pot fi grupate, avînd în vedere cîmpul problematic la care se referă, în trei mari secțiuni. Considerînd că tema celei de-a treia secțiuni, care privește problemele didactice ale sociologiei literaturii, interesează acum mai puțin, vom încerca să reținem unele idei din cadrul celorlalte două teme și anume:

1. *Problema situației actuale a dezvoltării sociologiei literaturii, perspectiva îmbunătățirii activității de cercetare în acest domeniu și raporturile sociologiei literaturii cu alte discipline.* Trebuie spus de la început că în Italia există un consens în privința stării de rămânere în urmă a Sociologiei literaturii în raport cu alte ramuri ale sociologiei. La această întârziere au concurat mai mulți factori: a. o viziune privind critica literară și în general întreaga orientare stilistică formală care a subliniat în deceniile 5 și 6 inutilitatea unei perspective sociologice menținând eroarea după care prin sociologia literaturii s-ar produce o dihotomie artificială în studierea faptului literar, izolând într-o parte perspectiva istoricofilologică iar în cealaltă perspectiva social-sociologică; b. lipsa „infrastructurii” (Graziella Pagliano Ungari) sociologiei literaturii în Italia, adică a unui „tip de istoriografie economică și socială capabilă să articuleze faptele culturale, a unor studii istorice și actuale privind de exemplu, clasele sociale, mentalitatea de clasă, alfabetismul, consumul literar și ocupațiile literare. Din acest punct de vedere este necesară, afirmă G. P. Ungari o reconstrucție a istoriei presei, a celei cotidiene și periodice, a istoriei tipografiei și literaturii.

Michele Rak găsește cauze de altă natură, instituțională, arătând că întârzierea sociologiei literaturii se datorează unei situații nefuncționale instituțional privind sociologia în general și de altfel întreaga cultură italiană contemporană: a. fragmentarea instituțiilor de educație și a centrelor de cercetare sociologică ceea ce a făcut ca sociologia să rămână mereu cu un pas în urmă în confruntarea sa cu noul moduri de viață; b. rezistența instituțiilor de educație din cauza controlului exercitat asupra lor de anumite grupuri dominante a căror ideologie conservatoare respinge accentul critic larg al sociologiei literaturii; c. în sfârșit, rezistența birocratică care acceptă foarte greu cercetarea interdisciplinară, ori în concepția sociologilor italieni, succesul sociologiei literaturii este direct legat de abordarea interdisciplinară.

În opoziție cu acești factori care au făcut ca sociologia literaturii în Italia să fie caracterizată încă prin confuzii teoretice, o anumită improvizație și o slabă conturare a obiectului de studiu, există rațiuni socio-economice care o fac posibilă și-i reglementează: a. cercetarea și clasificarea coordonatelor după care funcționează într-o situație dată raporturile dintre indivizi, grupuri, instituții și materiale literare; circuitul, normativitatea explicită și implicită a acestora din urmă, găsirea unor modalități de evaluare a producției intelectuale și ideologice; b. rezultatele acestei producții din punctul de vedere al unor avantaje,

contacte cu categorii interesate în producția literară (edituri, librării, tipografii, syndicatele scriitorilor); c. descrierea tuturor acestor fapte din punct de vedere sociologic, structura informației literare și a rațiunilor pentru care ea este produsă și acceptată.

În consecință, raporturile sociologiei cu literatura sunt determinate printr-o cooperare care pare în optica sociologilor italieni însă, centrată mai mult pe serviciile pe care sociologia le poate aduce literaturii și disciplinelor artistice în general. Astfel, pornind de la recunoașterea tezei privind „caracterul istoric și social al materialului semnificativ” (L. Goldmann), Enzo Golino susține pe deplin temei că trecerea din câmpul sociologic în cel literar nu înseamnă substituția sociologiei prin fantezie și imaginație artistică pure ci „sociologia poate să servească romancierului și criticului literar printre alte instrumente pentru a aprofunda cercetarea asupra sensului unei opere, a raporturilor operelor cu realitatea” (p. 54). Se atrage atenția însă că sociologia nu poate ajuta ci dimpotrivă ar fi dăunătoare literaturii dacă ar face din literatură o simplă oglindă a vieții sau o reproducere a acesteia, un document social.

O importantă problemă a sociologiei literaturii este cercetarea raporturilor dintre carte și cititori, sociologii italieni circumscrind această temă conceptului general de *producție literară* a cărei structură socială constituie obiectul sociologiei literaturii. De aceea, urmărind teza principală a Grupului de la Bordeaux (condus de R. Escarpit) după care „cartea este un fel de aparat, de motor, de instrument psihologic care servește pentru a provoca în configurația psihică a lectorului experiențe bine determinate și complexe”, Benzi și Marchetti găsesc patru secțiuni mari ale sociologiei literaturii: 1. raporturile dintre literatură și societate; 2. literatura ca instituție socială (sociologia vieții literare a publicului, a criticii, a cenzurii, a editurii); 3. literatura ca o conștiință asupra societății sau sociologia conținutului literar; 4. funcția socială a literaturii (influența literaturii asupra societății în general și în special asupra instituțiilor sociale, influența literaturii asupra educației).

2. *Dezvoltarea perspectivei interdisciplinare, cerință de bază a dezvoltării sociologiei literaturii.* Din păcate, autorii acestei secțiuni, în afara formulării expositive frecvente a acestui deziderat nu realizează strategiile concrete ale cercetării interdisciplinare în sociologia literaturii, ci reiau unele propuneri de cooperare între sociologia literaturii și critica stilistică (Giuseppe Izzi), sociologia literaturii și psihanaliză (A. Ceccaroni) și raporturile sociologiei literaturii cu folcloristica (Mario Ricciardi).

Fără îndoială că materialele cuprinse în numerele 1—2 din 1975, ale „Rivistei di Socio-

logia" nu rezolvă marile probleme ale sociologiei literaturii în Italia, dar este remarcabilă preocuparea sociologilor italieni mai întâi pentru formularea precisă, clară, științifică a lor, și apoi pentru schițarea unor căi posibile de rezolvare. În această privință se observă imediat o orientare mai mult sau mai puțin categorică, spre teoria sociologică marxistă

asupra conștiinței sociale, asupra structurii de clasă, dinamicii și conștiinței de clasă, cadrele de referință opuse marxismului fiind cu mai multă îndrăzneală critică analizate și dovedindu-se inadecvate pentru rezolvarea problemelor de bază ale sociologiei literaturii.

Ion Ungureanu

Din sumarul revistelor străine

„RECHERCHES SOCIOLOGIQUES” CENTRE DE RECHERCHES SOCIOLOGIQUES, UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN

Volume VII, numéro 1, mars 1976 (*Femmes et structures sociales*)

C. Presvelou și E. Lambrechts, Introducere; H. Peemans-Poullet și M. H. Pirard, Participarea la viața sindicală. Privire istorică; M. H. Pirard și H. Peemans-Poullet, Participarea la viața sindicală. Tendințe actuale; E. Lambrechts, Încercare de abordare teoretică a muncii femeii; C. Presvelou, Femeile din Lumea a treia și politica de dezvoltare a Belgiei; J. Nizet, Poziția socială și frecventarea școlii supuse reformei.

„SOCIOLOGIA”, ČASOPIS PRE OTÁZKY SOCIOLOGIE A VEDECKÉHO KOMUNISMU

5, 1976

Zoara Juraj, Al XV-lea Congres al P.C.C. și tineretul; Macháček Ladislav, Problemele și perspectivele dezvoltării sociologiei tineretului în R.S.C.; Matějovský Antonín, Conceptul sociologic de tineret; Suchý Juraj, Sarcinile și problemele socializării tinerei generații; Holda Dalibor, Problemele metodologice ale cercetării sociologice privind tineretul; Těšský František, Specificul și rolul tineretului nostru muncitor; Blaas Gejza, Despre problematica profilului social al tineretului agricol; Freitová Eliška-Munk Jan, Particularitățile socializării tineretului studios.

„SOCIOLOGICKÝ ČASOPIS”, ACADEMIA, NAKLADATELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

3, 1976

Kohout J., Sociologie și planificare a dezvoltării economice în țările socialiste;

Cech V.-Jukl E., Contribuții la sociologia profesiei de inginer; Chlumský V.-Havlík J.-Neštráková Z., Sistemul de informare asupra factorului uman în întreprindere; Urbánek E., Cu privire la critica concepțiilor sociologice ale acțiunii; Havelka M., Remarci critice asupra concepției raționalității și a libertății la Max Weber; Češka V., Asupra concepției rolului social în sociologia marxist-leninistă.

4, 1976

Citřes V., Asupra problemei planificării și a conștiinței în procesul formării modului de viață socialist; Filtpec J., Umanismul socialist și modul de viață; Huláková M., Sistemul de valori al societății socialiste în transformările vieții; Filtpecová B., Formarea modului de viață socialist și schimbările structurii claselor sociale; Rogovin V., Problemele morale ale modului de viață socialist; Bolgov V.I., Dezvoltarea și apropierea activităților grupelor sociale în societatea socialistă dezvoltată; Pittner M., Creșterea factorului subiectiv și a conducerii științifice în socialism; Řehák J., Măsurile descriptive fundamentale pentru distribuția datelor ordinale.

5, 1976

Brůžek M., Sistemul și structura culturii; Silva J., Asupra orientării cercetării perspectivei și condițiilor modului de viață socialist; Večerník J., Dinamica diferențierii veniturilor în Cehoslovacia; Vítěčková J., Cercetarea bugetelor de timp ca instrument de analiză socială; Junková L.-Linhart J.-Uchytíl A., Tipologia districtelor cehoslovace din punctul de vedere al aplicării politicii sociale a unui stat socialist.

6, 1976

Sociologia cehoslovacă după Congresul al XV-lea al P.C. al Cehoslovaciei; Charvát F., Clasa muncitoare în procesul reproducerii structurii sociale a societății socialiste; Momente generale și particulare ale rolului

său conducător; *Flek A.*, Raportul oamenilor cu mijloacele de producție ca o caracteristică determinantă de diferențiere a claselor; *Kutla F.-Filáček A.*, Către un model homomorf al procesului muncii; *Kohout J.-Kolář J.*, Rolul sociologiei în creșterea productivității muncii; *Kunst P.*, Cu privire la problema pregătirii cadrelor pentru conducerea procesului de muncă în cercetarea științifică; *Fiala V.-Herman K.*, Poziția muncitorilor cu un nivel mai ridicat decât educația de bază în procesul de producție; *Illner M.*, Cu privire la posibilitățile studiilor asupra modului de viață cu ajutorul indicilor statistici.

„REVUE FRANÇAISE DE SOCIOLOGIE”,
PUBLIÉE AVEC LE CONCOURS DU
CENTRE D'ETUDES SOCIOLOGIQUES

vol. XVII, No. 3, Juillet-Septembre 1976

Alain Girard, Elogiu lui Paul F. Lazarsfeld; *Raymonde Moulin*, Burghezii prieteni ai artelor. Expozițiile de belle-arte în provincie, 1885—1887; *Jean de Kervasdoué*, *Laurent Fabius*, *Myriem Mazodur*, *Francis Doublet*, Legea și schimbarea socială: un diagnostic. Legea din 16 iulie 1971 asupra fuziunii și regroupării comunelor; *Jean G. Padoleau*, Formarea gândirii politice: dezvoltarea longitudinală și determinanții socio-culturali; *Dominique Schnapper*, Tradiție culturală și apartenență socială: emigranți italieni și migranți francezi în regiunea pariziană; *Nicole Berthier*, Melomanii și muzica contemporană; *Danièle Léger*, Pentru o sociologie marxistă a politicii: itinerarul lui Nicos Poulantzas; *Jean-René Tréanton*, Reflexii asupra „Fascismului și dictaturii”.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝ-
ΩΝ” (The Greek Review of Social Research),
ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΩΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙ-
ΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

26—27, A' & B' Tetpamhnon, 1976

G. Kavadias, Sociologia dezvoltării; *M. Papayannakis*, Criză și construcție hegemonică a unei noi ordini economice internaționale în Mediterană; *C. Presvelou*, Relații familiale și statusul nutrițional al copilului; *Marie Eliou*, Formarea conștiinței naționale la învățătorii congolezi; *I. Nicolacopoulos* și *G. S. Tsouyopoulos*, Aspecte structurale ale rețelei de orașe grecești; *D. Savramis*, Religia ca trăire subiectivă și realitate socială; *Isaac D. Sabetai*, Exportul de inteligență: Cazul Greciei; *Antonio Kutantzis*, Sectorul terțiar și problema marginalității în dezvoltarea

capitalistă a Greciei; *G. Tziafetas*, Cu privire la aplicarea teoriei proceselor stocastice în științele sociale și în special în demometrie; *L. Nicolaou-Smokovitis*, Contractul psihosocial: natura și efectele sale pentru industria greacă; *Y. Ioannides*, Explorări în teoria firmei: Înțelegerea funcției producției; *I. Perantzaki*, Aspecte sociologice și psihologice selective ale fenomenului „social” al anomiei; *F. Costa* și *A. Dutt*, Restricțiile de energie și viitoarele modele spațiale ale orașelor americane; *Thomas Trombetas*, Sistemul politic grecesc; *A. González*, *M. Gordoza* și *M. Chapman*, Ipoteza unei lumi mai drepte și încredințarea de forță, victimei.

„REVUE INTERNATIONALE DE SOCIO-
LOGIE”, ORGANE DE L'INSTITUT
DE SOCIOLOGIE, UNIVERSITA DEGLI
STUDI DI ROMA

Série IIe-vol. XII nr. 1—2, avril-août, 1976

Viittorio Castellano, Pentru o nouă concepție a sociologiei artei; *K. Peter Elzkorn*, Asupra potențialului sociologiei artelor; Observații preliminare; *Daniel Mendoza De Arce*, Conceptul de semnificație muzicală în unele teorii sociologice moderne; *Fabio B. Dasilva-David R. Dees*, Domeniile sociale ale muzicii; *Robert A. Stebbins*, Muzica între prieteni: Rețele sociale de muzicieni amatori; *Rosanne Martorella*, Structura pieței și organizarea socială a operei: Unele cercetări; *Simone Barthelemy Knowlton*, Noul roman francez: O cercetare sociologică; *Priscilla P. Clark*, Polemici și poetică: Peguy și dilema scriitorului; *Judith R. Blau*, Clădirile aspectoase și încălcarea legilor: Un studiu asupra firmelor de arhitectură; *Antonio Saccà*, Considerații asupra tezelor socio-estetice marxiste.

„SOCIOLOGIA”, RIVISTA DI SCIENZE
SOCIALI DELL'ISTITUTO LUIGI
STURZO DI ROMA.

Anno X, n. 1 — Nuova serie — Gennaio-Aprile, 1976

Antonio Jannazzo, Marxismul și revoluția în noua stângă ungară; *Roberto Gatti*, Stratificarea și sfera politică în Cehoslovacia; *Mariano Bianca*, Note asupra structurii teoriilor sociologice; *Orlando Franceschelli*, Molise: un caz de subdezvoltare, o posibilitate de renaștere; *L. Forenza-C. Ianniello-E. Nastasi*, Analiza angajării în muncă a femeilor în Basilicata; *Costantino Cipolla*, Ziarele cotidiene de partid și mesaje politice; *Rosalba Perrotta*, Interacționistul simbolic Proust.

Anno X — N. 2 — Nuova Serie, maggio-agosto, 1976

Bernardo Bernardi, Antropologia culturală și sociologia. Precizări; Edmondo Maccioni, Sectorul economic public în gândirea lui Luigi Sturzo; Orlando Franceschelli, Molise: Un caz de subdezvoltare, o posibilitate de renaștere (II); Gabriele Orsini, Abruzzo — în realitatea Sudului Italiei; Paolo di Nicola, Omilia ca instrument de comunicare de masă; Angelomichele de Spirito, Sfântul în istoria Sudului Italiei; Marisa Ferrari Occhionero, Poziția femeii în burocrăția ministerială italiană.

„KULTURA I SPOLECZÉŃSTWO” (Cultură și societate) — Polonia

Nr. 2, t. XX — martie-aprilie 1976

Stefan Żółkiewski, Domeniul de interes al sociologiei contemporane a literaturii; Józef Chalasiński, Stanisław Staszic — 150 de ani de la moarte; Stefan Nowakowski, Memorialistica — clasa muncitoare — cultura; Henryk Chojaj, Raporturile de proprietate și edificarea societății socialiste dezvoltate; Renata Siemeńska, Sursele „mișcării etnice a albilor” în Statele Unite; Włodzimierz Kaczocho, Problemele culturii muncitorești în gândirea poloneză de stînga; Kazimierz Wasiak, Opiniile tineretului muncitor din Szczecin despre rolul claselor sociale în Polonia; Danuta Markowska, Despre unele probleme ale familiei rurale contemporane; Józef Szoeki, Rolul social al bibliotecilor publice în Silezia Inferioară în anii 1945–1974; Jan Gruszyński, Căsătoriile mixte polono-franceze; Witold Hensel, Jadwiga Rauhutowa, Lucrările arheologice în Debrește. Cercetările polono-macedonene în Iugoslavia; Ewa Laskowska-Kuszał, Realizări recente ale colectivului de arheologie mediteraneană al Academiei Poloneze de Științe; Leszek Goldyka, Despre problema conceptului de spațiu social; Stanisław Adamczyk, Despre memoriile „O lună din viața mea”; Henryk Nadrowski, Romanticismul din „Indemnul”.

„REVISTA DE ESTUDIOS POLITICOS”, INSTITUTO DE ESTUDIOS POLITICOS—MADRID

Enero-Febrero — 1976

Gonzalo Fernandez de la Mora, Oligarhia, formă transcendențială de guvernare; Alvaro D'Ors, Teologia politică — o revizuire a problemei; Francisco Fernandez-Segado, Dispoziții de excepție într-un deceniu moderat; Manuel Moix Martínez, Mitul „sta-

tului buneistări” nordamericane; José Sanchez Cano, Sociologia religiei și fenomenul religios (Ernst Troeltsch și reforma protestantă); Ramon Garcia Colareto, Politica față de răsărit a Germaniei Federale în perspectivă.

Marzo-Junio 1976

Juan Beneyto, Mediarea entitativă; Juan Fernando Badia, Federalismul; Juan Vallet de Goytisolo, Jurisprudența și relația sa cu topica și concepția lui Giambattista Vico; Emilio Serrano Villafañe, Creștinismul și marxismul (Libertatea marxistă și libertatea creștină); Antonio Perpina Rodriguez, Socialismul cum este, cum apare și cum va fi; Baldomero Cores Trasmonte, Bazele generale ale regionalismului și aplicarea sa în Galicia (1892) de Alfredo Brañas; Jose Maria Serrano Serrano, Idei politice ale lui Fernando Vázquez de Menchaco.

Noviembre-Diciembre 1976

Luis Legaz Lacambra, Fidelitatea politică; Dalmacio Negro, Filozofia liberală a lui David Hume; Francesco Leoni, Sociologia politică ca știință a actualității; Gabriel del Estal, Politica creștină și comunismul fără dedesubturi. Occidentul, democrația și libertatea; Vidal Abril Castello, Drep-tul, statul-regele: monarhia și democrația la Francesco Suárez; Juan Igartua Salaverria, Premisele antropologiei lui Lévi-Strauss.

„AMERICAN JOURNAL OF SOCIOLOGY”, UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

Volume 82, number 2, september 1976

(Aspects of community)

Jan Smith, Comunități, asociații și procurarea bunurilor colective; Harvey Molotch, Orașul ca un mecanism de creștere: Pentru o economie politică a spațiului; John R. Logan, Industrializarea și stratificarea orașelor din regiunile suburbane; John R. Logan, Note asupra mecanismului de creștere — Pentru o economie politică comparativă a spațiului; Harvey Molotch, Varietăți ale strategiilor de creștere: Cîteva observații asupra lui Logan; William Simon și John H. Gagnon, Anomia affluentă: O concepție post-mortoniană; Gary F. Jensen, Rasă, realizare și delinvență: O cercetare asupra delinvenței dintr-o cohortă demografică; Daniel Bertaux, O apreciere a lui Garnier și articolul lui Hazelrigg asupra mobilității intergenerații în Franța; Maurice Garnier și

Lawrence E. Hazelrigg, Răspuns datorat lui Daniel Bertaux; Joseph W. Schneider, Citeva observații asupra „testului ipotezei asimetrice” a lui Ritter și Hargens; Kathleen V. Ritter și Lowell L. Hargens, Răspuns lui Schneider; Ralph Underhill, Economie, politică și monoteism; Răspuns lui Swanson; John N. Edwards și Patricia A. Klobus, Etnicitate și participare: Un comentariu.

„AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW”,
OFFICIAL JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIOLOGICAL ASSOCIATION

Volume 41, number 4, august 1976

K. Oppenheim Mason, John L. Czapka și Sara Arber, Schimbarea atitudinilor față de rolul (sex) femeilor; Barbara F. Reskin, Diferențe de sex în statusul științific; Michael Useem, Producția cunoașterii sociale; Ch. F. Cortese, R. Frank Falk și Jack K. Cohen, Considerații suplimentare asupra analizei metodologice a indicilor de segregare; Richard Robinson, Economia mondială și distribuția venitului în cadrul statelor; Pat Lauderdale, Devianța și granițele morale; William A. Rushing, Profit, nonprofit și coordonare; Richard A. Smith, Comunitatea de putere și emiteria deciziei; Michael D. Grimes, Ch. M. Bonjean, J. Larry Lyon și Robert L. Litwibery, Structura comunității și ierarhia conducerii: O analiză multidimensională; Donald W. Ball, Eșecul în sport.

„SZOCIOLÓGIA”, A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA SZOCIOLÓGIAI BIZOTTSAGÁNAK FOLYÓIRATA

1, 1976

Kálmán Kulcsár, Probleme sociale și sociologice în India; V. Subkin, Unele aspecte sociologice privind alegerea profesiei; László Bélley-László Kulcsár, Comunitatea noilor raioane de locuit; György Várhegyi, Medii defavorizante pentru personalitatea copilului; József Lick, Situația disputelor științifice în sociologia ungară; Imréné Holács, Schimbare socială în șase sate cooperativizate în legătură cu mobilitatea și modul de viață; Edit S. Molnár, Cu privire la metodele de explorare a deciziilor planning-ului familial; Ibolya Szilágyi Váriné, Despre unele probleme ale perfecționării medicilor — Punctul de vedere al tinerilor medici; Sándor

Balázs, Munca de cercetare în centrele sociologice din România; J. Sz. Morozovae, Periodicul bulgar „Szociológieszkzi Problemi” în ultimii doi ani; Viktoria Angyal, Ipoteze sociologice privind monografia istorică; László Boros, Analiza sociologică a administrației publice.

2, 1976

Rudolf Andorka-Rózsa Kulcsár, Rezultatele primare ale Institutului de Cercetări Demografice al Biroului central de statistică (KSH) în 1973, cu privire la mobilitatea socială; Zsuzsa Ferge, Femeile și luarea deciziilor (Una din ultimele conferințe ținute în cadrul anului internațional al femeii); Ildikó Hrubos, Posibilitățile și limitele activizării rezervelor de forțe de muncă feminine; Miklós Tomka, Schimbarea rolului bisericii; Michal Illner, Operaționalizarea modului de viață; Maria Nowakowska, Modelarea carierei științifice; Károly Varga, Anomaliile în cariera științifică; Z. A. Jankova, Structura familiei urbane în socialism; András Vágvölgyi, Sociologia satului și cercetarea societății „nonurbane” în R.F.G.; Csaba Ráday, Cercetarea nevoilor de îngrijire a pensionarilor în Csepel; Sándor Besenyi, Situația socială a părinților și componența studenților de la Universitatea de Medicină; Péter Makara, Problemele sociologice ale conceptului de mod de viață reflectate într-un seminar internațional; Mária Vágh, Revista noastră frățescă „Sociológický Časopis”; László Molnár, În trei institute de cercetări sociologice din U.R.S.S.

„СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”
(Cercetări sociologice) — U.R.S.S.

No. 3, 1976

M. T. Iovciuk, Congresul al XXV-lea al P.C.U.S. și problemele filozofico-sociologice ale teoriei și practicii socialismului dezvoltat; I. V. Dudinski, Integrarea socialistă — tendința determinantă a dezvoltării țărilor frățesti; Modul de viață socialist (materiale din dezbateri); Sociologia sovietică a satului: realizări și probleme; P. I. Simus, Kolhozul ca instituție socială; V. A. Katmik, Schimbarea condițiilor și structurilor ocupării populației rurale în procesul de urbanizare a satului; I. K. Ivanov, V. D. Patruzev, Influența condițiilor de muncă asupra satisfacției

în muncă a lucrătorilor sectorului rural; *F. F. Filippov*, Învățământul mediu generalizat ca factor al apropierii sociale între oraș și sat; *V. T. Kolokolnikov*, Relațiile marital-familiale în mediul țărănimii kolhoznică (din experiența cercetării sociologice concrete în regiunile Brest și Grodna din R.S.S. Bielorusă); *V. G. Podmarkov*, Congresul al XXV-lea al P.C.U.S. și problemele sociale ale conducerii; *S. M. Jelezko*, Constructorii magistralei Baikal-Amur ca obiect de cercetare sociologică; *A. V. Mitkevici*, Cercetarea situației educației juridice a oamenilor muncii; *V. P. Mazirin*, Planificarea dezvoltării instituțiilor culturale în regiunea Sverdlovsk; *N. N. Bokarev*, Secția de colaboratori externi ai comitetului raional de partid

(din experiența activității secției de colaboratori externi pentru cercetări sociologice și comitetului raional de partid Cerimuzkino, orașul Moscova); *T. V. Andrianova*, Revistele sociologice cele mai influente din S.U.A. (cercetări de scientometrie); *G. V. Osipov*, Direcțiile principale de aplicare a metodelor matematice în cercetările sociale concrete; *V. I. Pantiotto*, Metodele sociometrice de studiere a grupurilor sociale mici; *G. V. Andreicenko*, Concepția „participării” oamenilor muncii la conducerea producției în sociologia franceză burgheză; *S. M. Mitina*, Unele aspecte ale „neomarxismului” francez („Aventura discursivă” a lui Lucien Goldman).